

J.C.E. SAND EN P. BAKKER

AMSTERDAM

ZOOALS HET LEEFT
EN WERKT

MET EEN VOORWOORD

VAN Dr. W. DE VLUGT

BURGEMEESTER

VAN AMSTERDAM

Het boek “Amsterdam zooals het leeft en werkt” is uitgebracht in 1933, en beschrijft het leven in Amsterdam van de gewone, werkzame burger. Het is geen heel uniek boek, anno 2019 worden op internet af en toe exemplaren aangeboden. In de openbare bibliotheek Amsterdam, en het stadsarchief zijn exemplaren in te zien. Het is wel een heel erg mooi boek. Rijk geïllustreerd, met prachtige foto's.

Eén van de hoofdstukken is getiteld “De hel van Frascati”, en verhaalt over de habitat van de tabakkers: de eerste voetballers van afc Taba, opgericht in het verschijningsjaar van het boek, 1933. De Nes en aanpalende straten, van Rokin tot Oudezijdse Voorburgwal. Bijna een eeuw lang het centrum van de Nederlandse tabakshandel. Tegenwoordig een bijna vergeten historie. Lees het hoofdstuk en krijg zo een aardige indruk van het werkzame leven van vrijwel alle eerste leden van afc Taba. En daarna natuurlijk de Taba files!

Remco Geesken, 2019

www.wijwarentabakkers.nl

remco@wijwarentabakkers.nl

DE HEL VAN FRASCATI

WANNEER de volkomen oningewijde het veilinglokaal Frascati in de Nes op een vroolijken Maartmorgen zou binnenkomen, zou hij het gevoel krijgen, alsof hij plotseling in de heetste kolk van de hel gegooid werd.

De indruk, die deze zaal op den argeloozen bezoeker maakt, is onbeschrijfelijk. Men moet beschikken over de wreed-teekenende pen van een Hanns Heinz Ewers of een Edgar Allen Poe om die atmosfeer eenigermate te benaderen. Tientallen mannen lopen rond als bezeten, volledig verwaasden, amokmakers, soldaten in gevecht van man tegen man. En zij gillen, huilen, brullen, kermen, sissen en janken op een wijze, waaruit alle menselijkheid geweken is.

Men is, als toevallig binnentredende buitenstaander, geneigd om hard weg te lopen en het nabije Binnengasthuis te waarschuwen, dat er een gezelschap geesteszieken is losgebroken en

het plan heeft om Frascati tot den laatsten steen af te breken.

En toch heeft er in Frascati een uiterst vreedzame gebeurtenis plaats. Er wordt alleen maar een tabaksveiling gehouden

Ik acht mij dan ook verplicht om den lezer in te wijden in de meest aan de oppervlakte liggende geheimen van dit nicotine-huis, opdat hij althans eenigszins weet, wat daar eigenlijk plaats vindt. Dan zal hij zich nog wel afvragen, waarom de verkoop van die simpele tabaksblaadjes met zoo'n oorverdoovende herrie en levensgevaarlijke uitbundigheid gepaard moet gaan, maar daar kan ik met den besten wil geen antwoord op geven. Dat hoort tot de mysteriën van Mercurius. Dat is een door de jaren gelouterde traditie

Amsterdam is de voornaamste markt voor de Sumatra-tabak, zooals Rotterdam is voor de tabak van Java. Het edele kruid wordt hier tijde-

lijk in de veemen opgeslagen door de cultuurmaatschappijen en importeurs en in twee perioden geveild. Het eerste tijdperk duurt van Maart tot half Juli en het tweede, minder belangrijke, van half September tot eind October. Op de gaanderij en langs de benedenzaal van Frascati hebben de handelaren en makelaars hun kantoortjes.

Elken Maandag, Dinsdag en Woensdag worden er taxatiedagen gehouden. De Donderdag is bestemd als algemeene kijkdag en op Vrijdag heeft de inschrijving plaats.

Dit taxeeren geschiedt op brand en op kleur. De makelaars en andere gegadigden rollen zelf een sigaar en doen daar een paar trekjes aan. Hun kennis van het product en hun fijn ontwikkeld reuk-zintuig zeggen hun dadelijk, met welke kwaliteit zij te doen hebben. De smaakzenuwen hebben zij zelfs niet noodig. Vandaar, dat het den laatsten tijd veelal gebruikelijk is om een werklooze te laten rooken. Zijn belooning bestaat uit geld en het recht om eigenaar van de gekeurde sigaren te worden. Voor alle beroepsrookers staat een fleschje melk klaar, dat een gevoel van onpasselijkheid moet voorkomen. Zoo worden de monsters van een te veilen par-

Een wagentje „Sumatra”

De monsters worden geordend

Even een luchtje scheppen in de Nes

Laatste hand aan de monsters

Zelfs Frascati kent oogenblikken van rust

Het taxeren is in vollen gang

Zooveel hoofden zooveel zinnen

tij nauwkeurig door de experts onderzocht. De inschrijving heeft plaats met gesloten briefjes, die op Vrijdag vóór tien uur ingeleverd moeten zijn. Want precies op dit tijdstip worden de eerste briefjes geopend. Dit geschiedt door den directeur der betrokken cultuurmaatschappij zelf en hij spreekt hierbij de traditioneele, deftige woorden:

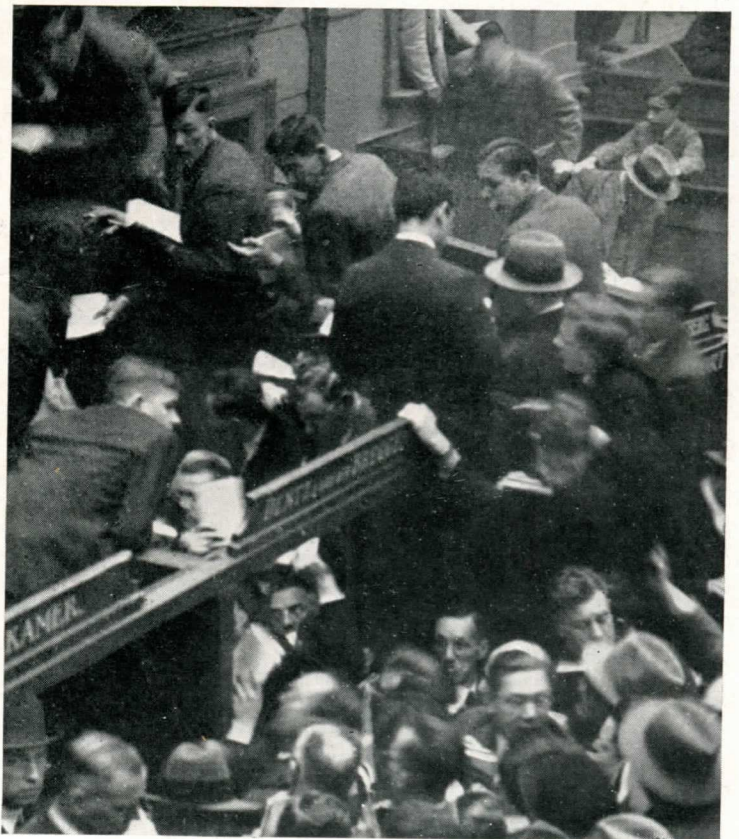
„Wij hebben afgedaan aan de firma X.”

De prijs wordt meestal geheim gehouden.

Een kwartier daarna wordt een volgend biljet geopend en zoo gaat het verder, tot de heele partij verkocht is.

Nu bestaat zoo'n partij uit verschillende merken van verschillende kwaliteit. De koper heeft meestal slechts weinig soorten, waarvoor hij zijn vaste afnemers heeft; noodig. Hij weet, dat de Amerikanen zeer gesteld zijn op eerste kwaliteit zandblad en dat de Duitschers, die met de Yankees tot de beste afnemers behooren, weer een andere voorkeur hebben. De rest moet echter ook worden verkocht.

Terwijl de briefjes worden geopend, klitten voor de kantoortjes tientallen tabakkers saam. Dat zijn de „uitkoopers”, en bedienden die orders voor hun principalen uitvoeren. Zij hebben er

De aanval begint!

het grootste belang bij, dat zij zoo spoedig mogelijk weten, aan wie de partij gegund is. Ieder een probeert een plaats te bemachtigen, die hem in staat stelt, direct te vernemen, wie de nieuwe eigenaar van het zoo heet begeerde goed is en het hem tevens mogelijk maakt om snel weg te hollen naar het hokje van den betreffenden makelaar. Hierbij wordt van uiterst sportieve middelen gebruik gemaakt. Het is volstrekt niet strijdig met de zorgvuldigheid, die in het maatschappelijk verkeer in acht genomen dient te worden, indien men zijn tegenstander en concurrent op allerlei manieren intimideert en in letterlijken, zoowel als figuurlijken zin van zijn plaats dringt. Handtastelijkheden behooren niet tot de uitzonderingen. De deelnemers aan dezen niets ontzienden wedloop naar het tabaksblad, trekken voor de veilingen een zeer speciaal oud pakje aan. 't Komt wel eens voor, dat er in de hitte van het gevecht een mouw wordt uitgescheurd of het split tot den kraag wordt doorgetrennen. Ook gaan wel eens.... rrrts!! — alle knopen van het vest af. Ik begrijp dan ook niet, waarom de tabaksmenschen geen harnassen of aviateur-costuums aantrekken. Misschien zou ook een eenvoudig zwempak een passende en praktische beroepskleding kunnen zijn. Colbertjes zijn in elk geval uit den boeze. Wonderen van heldenmoed en acrobatiek heb ik in Frascati zien verrichten. Als er op de gaanderij geen plaats meer is, klimmen de tabak-gymnasten tegen de pilaren op, staan op een richeltje van een paar centimeters breed en rutschen omlaag, zoodra het verlossende woord is gesproken. En bij het hokje van den makelaar of handelaar spelen zich zoo mogelijk nog adembenemender

tafereelen af. Men kan dezen toestand niet beter vergelijken dan met een schipbreuk, als alle passagiers het hoofd hebben verloren en in wilde drift tot zelfbehoud naar de reddingbooten rennen, waarin een veel

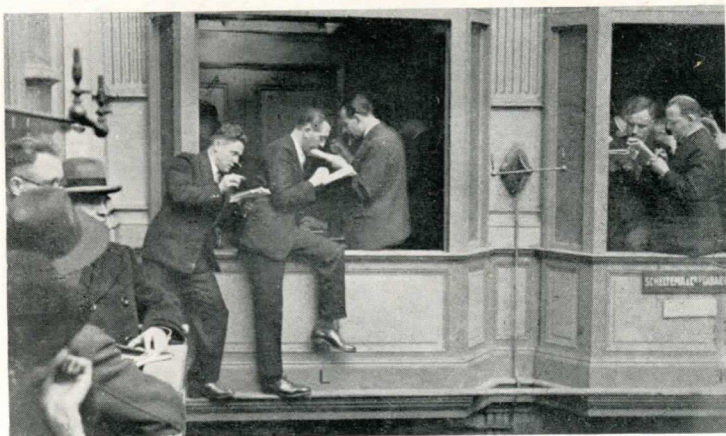
Concurrenten schouder aan schouder

Tabakkers in actie

Bediende en acrobaat

Muur-toeristen aan den arbeid

Beroepsrookers achter hun melkfleschjes

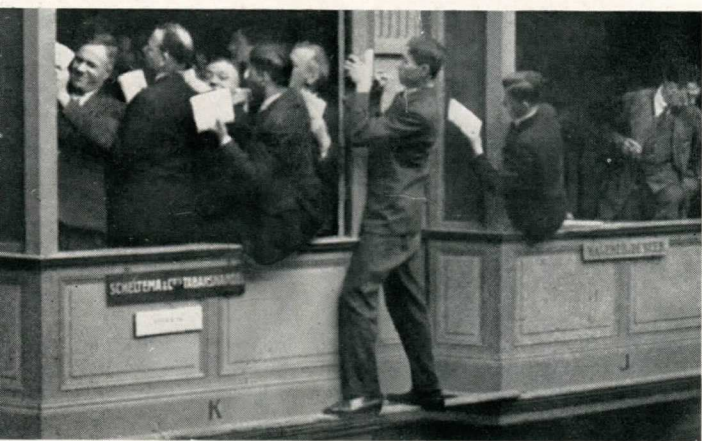

Hoe brandt ie?

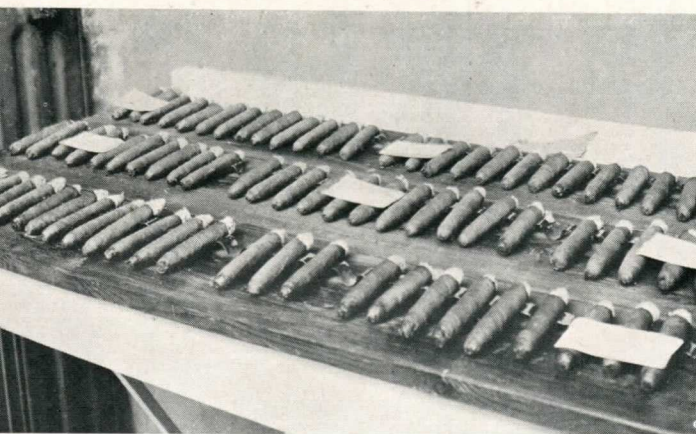
te geringaantal plaatsen beschikbaar is. De tabaksbedienden hollen, of alle duivels hen op de hielen zitten. Zij stuiven over elkaar, klimmen over elkaar heen, grijpen zich vast aan haarlokken, spijlen, reversen ban-

En avant!!

Een nicotine-equilibrist

Sigaren om op „brand” gekeurd te worden

ken, om maar het dichtst bij den verkooper te kunnen komen. Deze troont daar als een Moloch, is kalm, ijzig kalm. Hij stoort zich niet aan de wilde kreten, de angstkreunen, de uitroepen van pijn en vertwijfeling.

Iedereen schreeuwt, zooals men zou denken, dat een mensch het slechts in doodsnood kan. Wanneer er een al te hard brult, zit er voor den ander niet veel anders op dan nóg een beetje harder te brullen.

„Meneer! Meneer Dinges!! Toe dan toch meneer!!! Luister nou toch!! Ik moet.... ik bied drie gulden!” „Meneer!!! Hier....! Nee ik.... Verdraaid nog toe, meneer!!!!”

„Ga weg jij! Je vingers van m'n keel af! Ik was hier het eerst....! Meneer Dinges....!!!”

De heer Dinges bewaart zijn kalmte, terwijl hij omstormd wordt door tientallen heesche, wilde menschen, die vechten, gillen, kermen. Af en toe zegt hij: „Je hebt èm!” of „Voor jou”.

In vijf minuten tijds gaat hier voor duizenden guldens om.

Een kwartier later wordt er wéér een briefje geopend en begint het heidensche kabaal opnieuw. Is het wonder, dat een uitkooper na eenige jaren geen stem meer heeft? Zij spreken heesch, rauw, gevoileerd. Hun stembanden zijn stuk geschreeuwd. Is het ook wonder, dat de tabakshandelaren alleen maar prijs stellen op athletische, forsche bedienden? Wie klein van postuur is, heeft slechts één kans, n.l. als hij zoo vlug en lenig als een aal is.

In Maart, wanneer de nieuwe Sumatra-oogst ter veiling komt, is de drukte het zenuwslopendst. Later begint de veer zich wat te ontspannen.

De vaklui pauseeren

Ook op straat, in de steegjes rond de Nes is die gejaagdheid te constateeren. Hier liggen de tabakskantoren en er is een voortdurend geloop tusschen het veilinglokaal en de magazijnen. Het bruggetje met de trapjes, over den O.Z. Voorburgwal, heeft zijn ontstaan aan die tabaksdrukke te danken. En een paar melkzaken in de Nes hebben er een voortreffelijke broodwinning door. Want er wordt tot herstel van de geschokte gezondheid heel veel melk door de tabakkers gedronken.

Groote hotels en restaurants bergen in Maart de vreemdelingen. Amerikanen komen hier en nemen hun auto mee. Kapitaalkrachtige Duitse kooplieden laten hun geld rollen.

De tabak is voor Amsterdam een bron van niet te versmaden inkomsten!

Den outsider, wiens bestaan niet bij dezen handel betrokken is, wordt het vreemd te moede bij het zien en hooren van al die herrie.

Voor hem is de tabak een genotmiddel, dat het best genoten wordt in een stille kamer, als de lamp vredig brandt en men de wereld vergeet bij een goed boek en een knappend vuur; als de rook van een cigaret langzaam omhoog rankt.

Rookeren is droomen, rustig mediteeren, zich bevrijd voelen van allerlei kleine beslomeringen en lasten.

Rookeren is stilte....

Tabakshandel daarentegen lawaai, kabaal, gedaver!

B.

In de „loges avant scène”

2

1. Melkboer, die van tabak leeft.
2. Het bekende tabak-bruggetje.
3. Daar gaan uw toekomstige rookertjes.

3